

NAŠE ŘEČ

ČASOPIS ÚSTAVU PRO JAZYK ČESKÝ
ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD

Vedoucí redaktor: ALOIS JEDLIČKA
Výkonný redaktor: FRANTIŠEK VÁHALA

ROČNÍK PĚTAČTYŘICÁTÝ

NAKLADATELSTVÍ ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD

PRAHA 1962

Redakční rada:

ČLEN KORESPONDENT ČSAV JAROMÍR BĚLIČ, FRANTIŠEK DANEŠ,
AKADEMIK BOHUSLAV HAVRÁNEK, ČLEN KORESPONDENT ČSAV
VÁCLAV MACHEK, VLADIMÍR ŠMILAUER

OBSAH

ČLÁNKY

Bachmann Luděk, Slovo <i>stezka</i> a souznačné názvy v češtině . . .	192
Bělič Jaromír, Sedmdesát let profesora Václava Vážného . . .	129
— Perspektivy rozvoje české jazykovědy	265
Cuřín František, Místní jméno <i>Velcí</i>	235
Formánková Věra a Syrovátková Jarmila, O jazyce a stylu Marie Majerové	209
Havlová Františka, K jazyku a stylu Ivana Olbrachta	224
Havránek Bohuslav, 85 let seniora bohemistiky akademika Fr. Ryšánka	288
Horáková Zdeňka, K jazyku lidových písní	13
Hrabák Josef, Několik úvah o obecné češtině a vulgarismech v současné české próze	289
Jančák Pavel, Některé místní znaky v středočeských nářečích . . .	151
Jedlička Alois, K další činnosti Naší řeči	270
Kamiš Adolf, Profesionální hrnčířské výrazy v Klikově na Třeboňsku	239
Korandová Marie, O českých nářečních názvech pro brambory	181
Králík Stanislav, Deset let Ústavu pro jazyk český v Československé akademii věd	275
Lamprecht Adolf, Ztráta měkkosti souhlásek a její odraz v našich nářečích	147
Marešová Hana, Zásadně souhlasíte?	77
Novotná Jiřina, K přepisu zvukové podoby některých hláskových skupin v češtině	82
Porák Jaroslav, <i>Je vidět Sněžku / Je vidět Sněžka</i>	1
Prandstetter Eduard, <i>Motor o výkonu 3 kW</i>	65
Racková Marie, K nářečnímu rozrůznění v tvoření slov	163
Stich Alexandr, O přesunech větných členů v podřadném souvětí	9
Utěšený Slavomír, <i>Čmeláci, jčeláci, vosáci a sršáni</i> v českých nářečích	171
Tyl Zdeněk, Soupis prací unív. prof. Václava Vážného za léta 1952—1961	206
Vitvar Václav, Několik poznámek k výstavbě dialogu v současném dramatu	87
Voráč Jaroslav, Jihočeská změna zdvojených zubnic a sykavek . .	137
Zimová Božena, Některé způsoby vyjadřování záporu v řeči starého Podskalí	201

POSUDKY A ZPRÁVY

Daneš František, Poslední práce Viléma Mathesia (<i>Obsahový rozbor současně angličtiny na základě obecně lingvistickém</i>)	244
Doležel Lubomír, Nové oddělení v Ústavu pro jazyk český	104
Filipec Josef, Kniha o jazykovém vyjádření obsahových souvislostí (J. V. Bečka, <i>Základy kompozice jazykových projevů</i>)	38
Jedlička Alois a Váhal František, Konference o spisovné slovenštině a jazykové kultuře	248
Jedlička Alois, Základní práce o tvoření slov v češtině (M. Dokulil, <i>Tvoření slov v češtině I, Teorie odvozování slov</i>)	298
Jelínek Milan, <i>Knížka o jazyce a stylu soudobé české literatury</i>	31
Kuchař Jaroslav, Soustředění terminologických prací v Ústavu pro jazyk český	106
Lutterer Ivan, <i>Zpravodaj místopisné komise CSAV</i>	42
Poldauf Ivan, Teorie české synonymiky (J. Filipec, <i>Česká synonyma z hlediska stylistiky a lexikologie</i>)	305
Prvov Christo, Nová práce o kultuře spisovné bulharštiny (L. Andrejčin, <i>Na ezikov post</i>)	312
Rulíková-Havlová Blažena, Soustředěný zájem o otázky jazykové kultury v Sovětském svazu	26
— <i>Rusko-české studie</i>	99
Welter Alfons, Z poradny Jazykovědného ústavu Maďarské akademie věd	44

Z KNIH, ČASOPISŮ A NOVIN

Cuřín František, K problémům marxistické jazykovědy (J. Bělič - L. Doležel - B. Havránek, <i>Nové úkoly naší jazykovědy</i>)	46
— Jazykovědné studie ve sbornících (J. Spal, <i>K základním otázkám syntaktického rozboru</i> ; L. Klimeš, <i>Stylistický rozbor zachycení hudebních projevů v novější české próze</i> ; Zd. Růžek, <i>K problematice přepisu a převodu vlastních jmen v češtině a ruštině pro právní účely</i> ; B. Koudela, <i>O tzv. nářečích sociálních</i> ; J. Novotný, <i>K některým otázkám vyjadřování tzv. přirozeného rodu v češtině</i>)	50
— Problematika překladů ze slovenštiny do češtiny (Al. Jedlička, <i>Jazyková problematika překladů ze slovenštiny do češtiny</i> ; J. Ružička, <i>Niektoré črty gramatickej stavby slovenčiny z hľadiska potrieb prekladateľov</i>)	54
Hrušková Zdeňka - Sedláček Jan - Šimonková Alena, O zkoumání českého jazyka v zahraničí (G. P. Neščimenková, <i>Tvoření ženských jmen osobních v současné češtině</i> ; S. Ivančev, <i>Kontextem podmíněné ingresivní užití nedokonavých sloves v češtině</i> ; F. Lotek, <i>O polských i nepolských pravopisných nesnázích. Těžkosti českého pravopisu</i> ; A. Zaręba, <i>Vlivy polštiny na slovní zásobu jiných slovanských jazyků</i>)	106
Rejmánková Miloslava, Bohemistické příspěvky ve sborníku <i>Ruský jazyk I</i> (P. Hauser, <i>Všechen, sám</i> ; B. Havlová, <i>Vsuvky v češtině a ruštině</i>)	48

DROBNOSTI

O jazyce časopisů a novin („Hospodářské noviny“ - *J. Machač*, 57 — „Svět techniky“ - *Fr. Váhala*, 113 — „Odborář“, „Práce a mzda“, „Bezpečnost a hygiena práce“, „Kulturní práce“ - *Zd. Hrušková*, 257)

C Sc, Dr Sc, či ScC, ScDr, či jak jinak? (*Fr. Váhala*) 263 — Kenja, či Keňa? (*Fr. Váhala*) 264

Jednoslužný provoz (*J. Kuchař*) 116 — Dotazovaná zásilka (*Vl. Kondrová*) 122 — Pokojovitost (*V. Michálková*) 61 — Zimovka (*J. Průcha*) 126 — Podmoskevský (*J. Průcha*) 316 — Bafuňář (*K. Sochor*) 126 — Nasměrujte anténu na vykrývací vysílač (*A. Tejnor*) 118 — Několik odborných názvů ze světa motorů (derby, mítink, motokros, rely - *A. Tejnor*) 123 — Čtec, či jak jinak? (*Zd. Tyl*) 63 — Odsouhlasit (*Fr. Váhala*) 121

OKÉNKO Z NAŠÍ PORADNY

Ostaršování, ustaršování (*J. Kuchař*) 227

Rejstřík k XLV. ročníku Naší řeči

Hesla věcná jsou tištěna antikvou (stojatě), jednotlivá slova a jevy, o nichž se pojednává po stránce pravopisné, mluvnické, významové nebo slohové, *kurzívou* (ležatě). Hvězdičkou * jsou označeny stránky, kde je daný jev vyložen obšírněji.

Z K R A T K Y

n.	= následující
nář.	= nářečí
nespr.	= nesprávně
odb.	= odborný název
p.	= pád
prav.	= pravopis
předl.	= předložka
předp.	= předpona
příp.	= přípona
pův.	= původ
rus.	= rusky
sb.	= sborník
skloň.	= skloňování
slov.	= slovensky
spis.	= spisovně
spr.	= správně
stč.	= staročeština, staročeský
v.	= viz
význ.	= význam

A

adjektiva, v. přídavná jména
 -ák (příp. v nář.) 178n.
 anakolut 58n.
 angličtina: rozbor současné angličtiny od V. Mathesia *244n.
 aplikovaná jazykověda 104n., 267n.
 argot 53
autojeřáb (slang) 114
 automatizace, v. mechanizace a automatizace v jazykovědě
 autorská řeč: užívání obecné češtiny a vulgarismů 291n.

B

bafuňář (význ. a pův.) 126n.
 bibliografická práce v Ústavu pro jazyk český 283
bojtár (slov., význ.) 18
brambory (nářeční názvy) *181n.
brigáda XII. sjezdu KSČ (prav.) 260n.
 bulharština: otázky jazykové kultury 314n.

Č

časopisy vydávané Ústavem pro jazyk český [Slovo a slovesnost a Naše řeč] 284; *270n.
 Československá akademie věd —
 10. výročí založení *265n., 275;
 10 let Ústavu pro jazyk český v rámci ČSAV *275n.
 čeština: vývoj vědeckého bádání o češtině u nás *265n.; vztah mezi spisovnou a obecnou češtinou a čeština hovorová 47, 268, 296n.; vztah mezi spisovným jazykem a útvary nespisovnými 255n.; V. Mathesius o češtině 244n.; purismus 250; fonetický výzkum češtiny 276, 282; přepis zvukové podoby hláskových skupin v češtině *82.; vztah mezi češtinou a slovenštinou 47, 249n., 256n., 269n.; překládání ze slovenštiny do češtiny 54n.; koordinace českého a slovenského názvosloví 106n.; jednočlenné věty ve slovenštině a v češtině [typ *jde se*] 56;
 kontakt mezi češtinou a ruštinou 270; rusko-české slovníkářství

103; vsuvky v češtině a v ruštině 48n.; české a ruské určité tvary slovesné 101;
 vlivy polštiny na češtinu 112; přejímání z polštiny 113;
 v. též jazyk, vývoj jazyka, spisovný jazyk, obecná čeština
 číslo: význam čísla 103; rozlišení hromadnosti a soubornosti u V. Mathesia 245
 číslovky: skloňování v nářečí středočeském 152n., 156n.
čmelák (nářeční názvy) *176n.
čtec (spr. *předčítatel*, *předčítač*) 63n.

D

depalatalizace, v. ztráta měkkosti souhlásek
derby (pův., význ., prav., skloň.) 123n.
 dialektologie: práce V. Vážného *130n.; bádání v Ústavu pro jazyk český 281n.; práce na českém a slovenském nářečním atlasu 281; v. též nářečí
 dialog: typy dialogu 41; dialog v současném dramatu *87n.
dílna XII. sjezdu KSČ (prav.) 260n.
doktor věd (psaní zkratky *ScDr.*) 263
dosměrovat anténu (odb.) 119
dotazovaná zásilka (nespr.) 123
dotazovaný svědek (spr.) 123
 drama: stylistický a kompoziční rozbor 37; 41; překlady, zvl. do slovenštiny 56n.; dialog a monolog v současném dramatu *87n., 92n., 95n.
drmla (nář., význ.) 16n.
 druhý pád: vyjadřování míry 69; genitivní řetězce 70; 259; příd. jmen tvrdých, číslovek, zájmen v nářečí středočeském 152n.
 druhy slov, v. jednotlivé slovní druhy
 dublety v ruštině 30

E

edice: staročeských textů od V. Vážného 136n.; od F. Ryšánka 288n.; stč. památek literárních i jazykových 281

-ek (příp.) — zdobňující význam
v současném jazyce a v nářečích
165n.

erteple (nář., pův.) 188n.
etymologie, v. původ slov

F

fišer (nář., význ.) 19

fonetika: fonetický výzkum češtiny
282; 268; přepis zvukové podoby
hláskových skupin v češtině *82n.
fotokroužek, fotosoutěž (nespr. místo
fotografický kroužek, fotogra-
fická soutěž) 260

frázovitost v ruštině 28n.

fundace, fundovanost slova 304

G

gazifikace (slang) 114

grumbír, krumpír (nář., pův.) 188

grůň (nář., význ.) 20n.

H

hlásky: přepis zvukové podoby hlás-
kových skupin v češtině *82n.

hovorový styl 40, 254, 275, 309

hrnčířské výrazy *239n.

hromadnost (podle V. Mathesia) 245

CH

chodník (nářeční názvy) *193n.

I

-ice (příp.) — význam v současném
jazyce a v nářečích 164, 169n.

infinitiv: ve spojení s tvary slovesa
býti (je vidět Sněžku) *1n.; infini-
tiv v jednočlenné větě *1n.; infini-
tiv navazovací 102

ingresívnost: ingresívní užívání ne-
dokonavých sloves 109n.

J

jazyk: vztah jazyka a myšlení, zna-
kovost jazyka 47; význam jazyka
pro společnost 266; jazyk a styl
naší soudobé literatury *31n., 254n.;
M. Majerové *209n.; I. Olbrachta

*224n.; zvláštnosti vyjadřování
poetického 36; jazyk lidových pís-
ní 13n.; charakterizace postav ja-
zykem 290n.;

jazyk novin: 57n. [Hospodářské
noviny], 113n. [Svět techniky],
257n. [odborářských časopisů]

jazyková kultura: 272; péče o ni
v Ústavu pro jazyk český 279;
v Sovětském svazu *26n., v Maďar-
sku *44n., v Bulharsku *312n.;
konference o jazykové kultuře
v Bratislavě 248n.

jazyková správnost: výrazů jako
z důvodu, z titulu, na bázi 60, mo-
tor o výkonu 3 kW *65n., odsou-
hlasit 121n., úrazovost 258, masová
výrobní práce 259, orientovat na
něco 259

vazba: uvažovat (o něčem), usvěd-
čit (jako), požadavek (čeho) 60,
pracovat (na něčem, o něčem),
116, mít dosah (pro něco), 116,
soutěž (o něco), 260;

nespr.: na podniku 60, jednomuž-
ný, jednoslužný provoz 116n., do-
tazovaná zásilka 123, normohodi-
na (místo normovaná hodina) 260;
podmoskevský 316;

v. též pravopis, psaní velkých pís-
men, slang, jmenné vyjadřování,
odborné názvosloví

jazyková výchova školní i mimoškol-
ní v Čechách a na Slovensku 251n.;

jazyková výchova v SSSR 30

jazykové poradenství: v maďarském
jazykovědném ústavu MAV 44n.;
v Ústavu pro jazyk český ČSAV
280

jazykověda: problémy marxistické
jazykovědy 46n.; matematické me-
tody a aplikovaná jazykověda 47,
104n., 267n., 282n.; perspektivy
rozvoje české jazykovědy *265n

jazykový atlas: český a slovenský
(práce V. Vážného) 132, 136; češ-
ký a slovanský (práce v Ústavu
pro jazyk český) 281

Jazykový koutek Čs. rozhlasu (rela-
ce, knižní výběry) 279

jazykový zeměpis: jazykově zeměpis-
ná metoda u V. Vážného 131n.;
rozsah jihočeských změn zdvoje-
ných zubnic a sykavek *137n.

jednomužný, jednoslužný provoz (nespr.) 116n.
jména, v. podstatná, přídavná, místní jména
jmenné vyjadřování 59, 115, 259
jotace v nářečích 148n.

K

-ka (příp.) — zdrobňující význam
v současném jazyce a v nářečích 164, 168n.
kalník (pův., význ.) 242
kandidát věd (psaní zkratky *ScC.*) 263
kartofel (nář., pův.) 188n.
Keményi, -iho (skloň.) 260
Keňa (prav.) 264
kliše v odborářském vyjadřování 259n.
-ko (příp.) — zdrobňující význam
v současném jazyce a v nářečích 165n.
kobzol (nář., pův.) 189
kodifikace výslovnostní normy některých souhláskových skupin 83n.; výklady v Naší řeči 271n.
komise při Ústavu pro jazyk český 286; komise pro aplikovanou lingvistiku 106, 286;
Čs. ústřední terminologická komise 106, 283
kondenzace (v pojetí V. Mathesia) 246n.
konference: o úkolech stylistiky 38n.; o marxistické jazykovědě v r. 1960 46; o spisovné slovenštině a jazykové kultuře *248n.; vědecké konference pořádané Ústavem pro jazyk český 284n.
konkurence slovtvorných prostředků 303
konverze (při tvoření slov) 303
kníží prvky v díle I. Olbrachta 229
krumpír, grumbír (nář., pův.) 188
krumpla (nář., pův.) 188

L

látkovost (podle V. Mathesia) 245
lexikální archivy v Ústavu pro jazyk český 277, 281
lexikografie: rusko-české slovníkářství 103; práce v Ústavu pro jazyk český 277n.

lexikologie: bádání v Ústavu pro jazyk český, lexikologické publikace 277; systém v slovní zásobě 103; synonyma z hlediska lexikologie *305n.

lidová píseň (její jazyk) *13n.
lingvistika, v. jazykověda

M

maďarština: jazyková kultura v Maďarsku *44n.
Majerová M.: jazyk a styl jejích děl *209n.
masová výrobní práce (nikoli *masově výrobní práce*) 259
matematická a aplikovaná lingvistika, matematické metody v jazykovědě 47, 104n., 267n., 282n., 286
Mathesius V.: rozbor současné angličtiny (i ve srovnání s češtinou) *244n.
mechanizace a automatizace v jazykovědě 268, 283
místní jména: *Velcí* (pův.) *235n.
mítink (pův., význ., prav., skloň.) 124
mluvený projev: převedení do písemné podoby 262
mluvnice: práce V. Vážného o české mluvnici historické 136n.; Stručná mluvnice slovenská pro Čechy od V. Vážného 136; přípravy ke zpracování strukturní mluvnice současné češtiny 278; mluvnická stavba současné spisovné slovenštiny 253; vztah obsahové a mluvnické stavby větné u V. Mathesia 247
monolog v současném dramatu 92n., 95n.
motivace, motivovanost slova 304
motocross, motokros (pův., význ., prav., skloň.) 124
motor o výkonu 3 kW *65n.

N

na (předl.) 60

nářečí: jednočlenné věty typu *je vidět Sněžku* 4; práce V. Vážného o nářečích slovenských 130n. a českých 136; poměr spis. slovenštiny a slovenských nářečí 255; jazykový atlas: český a slovenský

(práce V. Vážného) 132, 136; český a slovanský (práce v Ústavu pro jazyk český) 281; využití nářečí v krásné literatuře 290n.; v díle I. Olbrachta 234; v lidových písních 13n.; chodské nářečí v Jiráskových Psohlavcích 53; Erbenova nářeční pohádka 104; jihočeská změna zdvojených zubnic a sykavek (v typech *poj tím, bej sebe, babijce*) *137n.; výslovnost typů *bjič, uřzas, řčala* v nářečích jihozápadních *147n.; *l a l* v nářečích lašských a východomoravských 150n.; znaky nářečí středočeského *151n.; slovotvorné odlišnosti v nářečích 163n.; uplatnění příp. *-ek, -ko* 165n., *-ice, -ka* 164, 169n., *-ák* 178n.; názvy pro včelu, vosu, sršeň, čmeláka *172n.; brambory *181n.; stezku *192n.; vyjadřování záporu v řeči Podskalí 201n.; hrnčířská mluva na Třeboňsku *239n.; tzv. nářečí sociální 53; v. též dialektologie

nasměrovat anténu [odb.] 119

Naše řeč — dnešní poslání a program *270n.; 284

názvosloví, v. odborné názvosloví

norma: kolísání v ruštině 30; výslovnostní u některých souhláskových skupin 83n.; spisovného jazyka, její změny 274; jazyková norma v bulharštině 313

normalizace: spisovného jazyka 30; českého a slovenského názvosloví 47

normovaná hodina (nikoli *normohodina*) 260

Ňanza (prav.) 264

Ňasa (prav.) 264

O

o (předl.): správnost spojení typu *motor o výkonu* *65n., 70

obecná čeština: vztah spisovného jazyka a obecné češtiny 47, 263; jako prvek charakterizace postav jazykem *289n.; v. též čeština, spis. jazyk

obytné jednotky (slang) 114

od- (předp. u sloves) 121

odborné názvosloví: práce v Ústavu pro jazyk český 283; místopisné názvosloví, rozvíjení onomastického bádání 42n., 269; normalizace českého a slovenského názvosloví 47; 256; koordinace českého a slovenského názvosloví 106n.; Čs. ústřední terminologická komise 106n., 283; vojenský terminologický slovník česko-slovenský 256; vyjadřování míry *65n.; televizní názvy *118n.; motoristické názvy *123n.; *bařučář* 126n.

odborné názvy: užívání v tisku 114, 258

odborný styl 40n.; 254, 275, 309

odsouhlasit (správnost) 121n.

odvozování slov v češtině 108; v nářečích 163n.; teoretická práce M. Dokulila *298, 278

Olbracht I.: jazyk a styl jeho děl *224n.

onomastika: rozvoj bádání u nás 42n.; 269

onomaziologické kategorie 302

orientovat na něco (správnost) 259

ostaršit (slang) 126n.

-ovitý, -ový, -ovitost, -ovost (příp.) 61n.

-ovka (příp.) 126

P

pády, v. první, druhý atd. pád

pasívum, v. rod slovesný

pěšina (nářeční názvy) *192n.

plurálnost (podle V. Mathesia) 245

podmět: přesouvání v podřadných souvětích 10n.; 51

podmoskevský (nespr.) 316

podvojnost jmen typu *nůžky, kalhoty* 245

pokojevitost, pokojovost (správnost) 61n.

polovětné vazby 247

polština: vlivy na češtinu, na jiné slovanské jazyky, přejímání do češtiny 112n.; spolupráce Ústavu pro jazyk český s Polskou akademii věd 286

poptávat něco (slang) 123

posesivnost 103; 247

požadavek něčeho (vazba) 60

pracovat na něčem, o něčem (vazba) 116
 Pravidla slovenského pravopisu z r. 1931 [pod vedením V. Vážného] 134n.
 Pravidla českého pravopisu z r. 1957 268, 271, 279
 pravopis: v maďarštině 45; o českém pravopise v polském časopise 112; slov *derby, mítink, motokros, rely* 125; *Keňa, Nasa, Nanza, Tanganika* 264
 predikace (vztah přisuzování) 102
 produktivnost slovtvorných prostředků 303
provoz XII. sjezdu KSČ (prav.) 260n.
průkopník socialistické práce (prav.) 261
předčítatel, předčítač (nespr. *čtec*) 63n.
 předložky: *na* 60, *za* 260 (slangové užívání); k vyjádření míry: *o (motor o výkonu), s (izolátor s únosností), v (desky ve váze 2 t)* 65*n.; *s/z (z výše 2 m, prav.)* 116.
 předmět: v jednočlenné infinitivní větě se sponou *1n.; přesouvání v podřadných souvětích 9
 předpony: *vy-, od-* u sloves 120n.
 přechylování jmen v češtině 107n.
 přejímání slov z polštiny do češtiny 113
 překládání: ze slovenštiny do češtiny 54n.; dramát z češtiny do slovenštiny 56n.; překládání klasiků 104
přeměřovat anténu (odb.) 119
 přídavná jména: vyjadřující míru 68n.; na -ný od přičestí trpných 122n.; skloňování v nářečí středněčeském 152n.
 přímá řeč: u Majerové 212; v beletrii (užívání obecné a spisovné češtiny) 295n.
 přináležitost: vztah přináležitosti (posesivnost) 103, 247
 přípony: -ovitý, -ový, -ovitost, -ovost (význ.) 61n.; -ovka (význ.) 126; -ek, -íko, -ice, -ka 164n.; -ák (v nářečích) 178n.
 přísudek 51
 přívlastňování (posesivnost) 247
 publicistický styl 254, 309

purismus: na Slovensku 249, v češtině 250
 původ slov: *šči* [rus.] 104; některých motoristických názvů *123n.; názvu *brambor* a nářečních podob *181n.; *Velcí* [míst. jméno] *235n.; některých výrazů hrnčířské mluvy 239n.

R

rallye, rely (pův., význ., prav., skloň.) 124
 rod jmen: vyjadřování tzv. přirozeného rodu v češtině 53n.
 rod slovesný: pasivní konstrukce ve slovenštině 56; trpný rod opisný a zvrtný 115, 259
 ruština: kultura ruské řeči *26; frázovitost 28n.; kolísání v normě 30; dublety 30; vsuvky 48n.; kontakt češtiny a slovenštiny s ruštinou 270; rusko-české slovníkářství 103; přepis a převod vlastních jmen v češtině a v ruštině pro právní účely 52n.; české a ruské tvary slovesné 101; jednočlenné věty typu *gora vidat* 8n.; *všechen, sám* [zájm. určovací] 48n.; *šči* (pův.) 104
ryče (nář., význ.) 20
 Ryšánek Fr. pětaosmdesátiletý 288n.

S

s (předl. v typu *izolátor s únosností*) 70
sám [zájmeno určovací] 48n.
 sborníky: Sb. Pedagogického institutu v Praze (sv. Ruský jazyk I) 48n.; sb. vyšších pedagogických škol 50n.; Sb. Vysoké školy pedagogické v Praze, Rusko-české studie 99n.; sb. o jazykové kultuře v Bulharsku *312n.
ScC. (zkratka titulu *kandidát věd*) 263
ScDr. (zkratka titulu *doktor věd*) 263
 sedmý pád předl. jmen v nářečí středočeském 160n.
sesouhlasit (spr.) 121n.
 skazové vyprávění 33n., 291
 skladba: otázky syntaktického rozboru 51n.; vyjádření míry číslem

určitým, přirovnáním nebo neurčitým výrazem *65n.; zvláštní formy syntaxe 101; vyjadřování záporu v řeči Podskali 201n.

slokoňování: přid. jmen tvrdých, zájmen a číslovek v nářečí středočeském *152n.; vlastních jmen *Kublať, Giovanni, Branco* 116, *Ke-měny* 260

slang 53; slangové výrazy: *gazifikace, autojeřáb, obytné jednotky* 114; *vykrýt (potřeby podniku)* 120; *odsouhlasit* 122; *dotazovaná zámka* 123; *poptávat něco* 123; *ostaršit, ustaršit, uschopnit* (lék.) 126n.; v. též jazyková správnost

slavistika: slavistické práce V. Vážného 130

slovenština: vztahy mezi češtinou a slovenštinou 47, 249n., 256n., 269n.; překládání ze slovenštiny do češtiny 54n.; koordinace a normalizace českého a slovenského názvosloví 47, 103n., 256; vojenský terminologický slovník česko-slovenský 256; jednočlenné věty ve slovenštině a v češtině (typ *jde se*) 56;

práce V. Vážného o slovenštině *129n.; konference o spisovné slovenštině a jazykové kultuře *248n.; rozvoj slovní zásoby 252n., mluvnická stavba a stylové rozvrstvení současné spisovné slovenštiny 253n.; poměr spisovné slovenštiny a slovenských nářečí 255; tvoření zdvořilosti v nářečích 170n.; vztah mezi spisovným jazykem a útvary nespisovnými 255n.; *všechn, sám* (zájm. určovací ve sloven.) 48n.

slovesa: vyjadřování míry 69; české a ruské určité tvary slovesné 101; ingresivní užívání nedokonavých sloves 109n.; slovesné časy a vidy u V. Mathesia 246

slovní druhy: řazení v mluvnicích 100n.; pojetí V. Mathesia 246

slovní zásoba: systém v slovní zásobě 103; vlivy polštiny na slovní zásobu jiných slovanských jazyků 112n.; rozvoj slovní zásoby ve slovenštině 252n.; perspektivy jejího

zkoumání v češtině 269; v díle I. Olbrachta 230; systém synonym *305n.

slovníkářské práce v Ústavu pro jazyk český 277n.; rusko-české slovníkářství 103

slovo (definice V. Mathesia) 245n.

slovotvorné práce o češtině: teoretické 108; *298n.; v nářečích 163n.

slovotvorný formant 302

slovotvorný typ 302

složeniny: „citátové“ v angličtině a v češtině 246; hybridní 260

směřovat (*na-, do-, pře-*) anténu (odb.) 118n.

směrový (*vysílač, stanice, účinek, aj.*) (odb.) 118

soubornost (podle V. Mathesia) 245

souhlásky: jihočeská změna zdvojených zubnic a sykavek *137n.; ztráta měkkosti souhlásek v nářečích 147n.; v. též hlásky

soutěž (odb. význ.) 124n.; o něco (vazba) 260

souvětí: přesuny větných členů v pořádkém souvětí *9n.; v. též věta

spisovný jazyk: normalizace 30; vztah k obecné češtině 47; k útvarům nespisovným 255n.; jeho dnešní hodnocení a postavení ve společnosti 250; perspektivy jeho zkoumání *265n.; v. též jazyk, čeština, vývoj jazyka

správnost, v. jazyková správnost

srovnávací metoda v jazykovědě a v literární vědě 99n.

sršeň (nářeční názvy) *174n.

staročeština; práce Fr. Ryšánka 288n.

stezka, stezník (nářeční názvy) *193n.

strojový překlad 105, 267n.

struh (pův., význ.) 241

styl: kompozice jazykových projevů 38n.; styl promluvy 28, 30; výzkum stylu, zvl. uměleckého a publicistického v češtině 279; stylové rozdíly mezi jazykovými prostředky 274n.; stylové rozvrstvení současné slovenštiny 253n.; bulharštiny 313n.; stylová vrstva a oblast 254; jazyk a styl soudobé české literatury 31n.; zachycení hudebních

projevů v novější české próze 52;
jazyk a styl M. Majerové *209n.;
I. Olbrachta *224n., charakterizace
postav jazykem 290n.; zkoumání
funkčních stylů 40n.; 254, 275,
309

stylistika: konference o úkolech sty-
listiky 38n.; Naše řeč o stylistické
problematicke 309; synonyma z hle-
diska stylistiky *305n.

subjektivizované vyprávění 34

sýkor (nář., význ.) 22n.

synonyma: 103; teorie české syno-
nymiky *305n.

S

šči (pův.) 104

šestý pád: příd. jmen tvrdých, čís-
lovek a zájmen v nářečí středo-
českém 152n.

šlajsky (pův., význ.) 240

šligr (pův., význ.) 241

šošor (nář., význ.) 20

T

tambor (nář., význ.) 17

Tanganika (prav.) 264

terminologie, v. odborné názvosloví
*titul dílna, provoz atd. socialistické
práce* (prav.) 260

transpozice, její druhy 100

třetí pád: příd. jmen tvrdých, číslo-
vek, zájmen v nářečí středočeském
152n., 157n.

tvoření slov v češtině: teorie 108,
278, *298n.; v nářečích 163n.

U

uchatit (pův., význ.) 242

umělecký styl 40n., 275

univerbace (tvoření jednoslovných
pojmenování) 304

úrazovost (správnost užívání) 258

uschopnit (lék. slang) 128

ustaršit (slang) 126n.

Ústav pro jazyk český: 10 let čin-
nosti v rámci ČSAV *275n., 265n.;
zřízení oddělení pro matematickou
a aplikovanou lingvistiku 104n.,
267n., 282n.

usvědčit jako (vazba) 60

uvažovat o něčem (vazba) 60

V

v (předl.) 60; spojení typu *desky
ve váze 2 t 71*

vazby: vyjadřování míry vazbami
předložkovými nebo prostým geni-
tivem *65n.; výšin z vazby 260;
spřežení vazeb 260; *podatit se, lze,
možná, potřeba* (s 1. a 4. p.) 3;
*uvažovat (o něčem), usvědčit (ja-
ko), požadavek (čeho)* 60; *praco-
vat (na něčem, o něčem)* 116, *mít
dosah (pro něco)* 116; *orientovat
(na něco)* 259, *soutěž (o něco)*
260; v. též jazyková správnost
Vážný Václav sedmdesátiletý *129n.;
soupis prací 206n.

včela (nářeční názvy) *172.

Velcí (místní jméno) *235n.

velká písmena: psaní ve výrazech
*brigáda, dílna, provoz, závod XII.
sjezdu KSČ* 260n.; *vzorný závod*
260n.; *průkopník socialistické prá-
ce* 261; *titul dílna, provoz atd.
socialistické práce* 260

vespolná slova 54

věta: větná linie a její jazykové vy-
jádření 39n.; věty podmínkově pří-
pustkové 102; vztah obsahové a
mluvnické stavby věty v pojetí V.
Mathesia 247; věty typu *je vidět
(Sněžku)* *1n.; typu *jde se v češ-
tině a slovenštině* 56; jednočlenné
s predikací a bez predikace 102;
epická věta v soudobé české lite-
ratuře 35; větná stavba v díle M.
Majerové 217; I. Olbrachta 227

větné členy: přesuny v podřadném
souvětí *9n.; podmět a přísudek 51;
v. též jednotlivé větné členy

větné zhušťování (komplexní kon-
denzace v pojetí V. Mathesia)
246n.

vlastní jména: v lidových písních
24n.; přepis a převod v češtině a
v ruštině pro právní účely 52n.

vnitřní monolog 34n.

vosa (nářeční názvy) *173n.

vrš (nář., význ.) 13n.

vsuvky v češtině a v ruštině 48n.

všechn (zájmeno určovací) 48n.

vulgarismy v současné české próze
*289n.

vy- (předp. u sloves) 120

výkryt (potřeby podniku) (slang) 120

vykrývací vysílač, osvětlení; vykrývač (odb.) 118n.

vyprávění: skazové 22n.; 291; *subjektivizované* 34

výročí: V. Vážný sedmdesátiletý *129n.; *akad. Fr. Ryšánek pětadesátiletý* 288n.; *M. Majerová osmdesátiletá* *209n.; *nedožitě 80. narozeniny I. Olbrachta* *224n.; *V. Mathesia* *244n.; 10. výročí založení ČSAV *265n.; 10 let Ústavu pro jazyk český v rámci ČSAV *275n., 265n.

výslovnost souhláskových skupin v češtině 83n.

vytížení stroje (odb.) 120

vývoj jazyka: souvislost s vývojem společnosti 47; *východoslovanské jazykové prvky v češtině* 52; *zákony vývoje jazyka* 100; *význam stsl. préterita* 103; *studie V. Vážného o hist. mluvnické české a jeho edice stč. památek* 136n.; *vývoj slovenštiny a její kultury* 256n.; *studium vývoje jazyka v Ústavu pro jazyk český, práce na slovníku stč.* 280n.

význam slov: v lidových písních 13n.; *významové vztahy slov souřadných atd.* 103; *ztráta zdrobnělého významu u podst. jmen* 164n.

význam některých výrazů hrnčířských 239n.; *slov zásadně, zásada, v zásadě* *77n.; *derby, mítink, mo-*

tokros, rely, závod, soutěž 123n.; *zimovka* 126; *bařuna* 126
vzorný závod (prav.) 260n.

Y

y v lašských nářečích a na jihozápadní Moravě 150n.

Z

z (předl., prav.) 116

za (předl.) 260

zájmena: určovací (všechn, sám) v ruštině, slovenštině a češtině 48n.; *skloňování v nářečí středočeském* 152n., 156n.; *přivlastňovací nezvratná (nespr. užívání)* 260

zápor: v řeči Podskalí 201n.

zásadně, v zásadě (význ.) *77n.

závod (odb. význ.) 124n.

závod XII. sjezdu KSČ (prav.) 260n.
zdrobněliny s příp. -ek, -ka, -ko v současném jazyce a v nářečích 165n.

zemák (nář., pův.) 186

zemské jablko (nář., pův.) 186n.

zimoviště, zimovka (odb. význ.) 126

zkratky: ScC., ScDr. (prav.) 263

ztráta měkkosti souhlásek v českých nářečích 147n.

Ž

žargon v současné české próze 289n.

AUTOŘI POSUZOVANÝCH SPISŮ, ČLÁNKŮ, PŘEDNÁŠEK

Andrejčin L. 312	Jelínek S. 50	Ružička J. 56
Balcar M. 50	Jesenská Z. 56	Ryšánek F. 288
Bauer J. 102	Jílek V. 53	Sedláček J. 103
Bečka J. V. 38	Klímeš L. 52	Sgall P. 100
Čejchan V. 103	Koudela B. 53	Skalička V. 101
Daneš F. 31	Krysin L. P. 26	Skvorcov L. I. 26
Dlouhý M. 50	Kuchař J. 31	Spal J. 51
Dokulil M. 298	Leška O. 100	Stich A. 31
Doležel L. 31, 46	Lotek E. 112	Straková V. 103
Filipec J. 31, 103, 305	Lukeš. E. 55	Svoboda J. 104
Formánková V. 104	Machek V. 104	Svoboda K. F. 102
Hausenblas K. 31	Majerová M. 209	Švarckopf B. S. 26
Hauser P. 48	Mathesius V. 244	Trávníček F. 101
Havlová B. 48	Mrázek R. 101	Vávra J. 103
Havránek B. 46, 100	Neščimenková G. P. 108	Vázný V. 129
Horálek K. 99	Novák P. 100	Vinogradov V. V. 28
Hrabě V. 102	Novotný J. 53	Zareba A. 112
Ilek B. 104	Olbracht I. 224	Zima J. 31
Ivančev S. 109	Ruzsiczka E. 44	Zimek R. 103
Jedlička A. 55	Růžek Z. 52	